

Notat

Til: Norsk Naturskadepool v/daglig leder Terje Haug

Av: Advokat Claus Krag Brynildsen

Sak: K 115690 CB

Dato: Oslo, 12. desember 2014

Ansvarsforhold ved opprydding etter naturskader

1. Bakgrunn - problemstilling

Ved flom forekommer det at forsikrede bygninger/deler av bygninger og løsøre havner i vassdrag eller i sjøen og flyter vekk fra forsikringsstedet. I noen tilfeller kan eier av bygningsdeler eller løsøre identifiseres, men i andre tilfeller ikke. Norsk Naturskadepool har fått henvendelser fra kommuner med spørsmål om forsikringsselskapene har ansvar for å dekke kostnader til å fjerne slike bygningsdeler/løsøre fra sjø og vassdrag. I dette notat vil vi drøfte ansvarsspørsmål knyttet slik opprydding.

2. Forsikringsselskapenes og huseiers ansvar

2.1. Tingskadeforsikring - naturskadeforsikringen

Alle bygninger og løsøre som forsikres mot brannskader blir automatisk også forsikret mot naturskade. Dette følger av naturskadeforsikringsloven § 1. Forsikringsselskapene er blitt enige om fellesvilkår for naturskade, men det enkelte selskap kan ha videre dekning i sine vilkår. I dette notatet legger vi til grunn dekningen fellesvilkårene.

Naturskadeforsikringen dekker utgifter til reparasjon eller gjenanskaffelse av ved skade på bygning, hageanlegg, løsøre, innbo, inventar og varer. Rettslig erstatningsansvar for huseier er ikke omfattet av naturskadedekningen.

I punkt 3.3/3.3.1 er det angitt at forsikringen i tillegg til å dekke omfatter følgende for de forsikrede ting:

«Utgifter til riving, rydding, bortkjøring og deponering av verdiløse rester etter skade på forsikrede ting, med til sammen inntil kr. 300 000.»

Det følger av punkt 2.1 i fellesvilkårene at forsikringen bare gjelder på det sted som er angitt i forsikringsavtalen. Dette er (normalt) angitt å være et bestemt gårds- og bruksnummer eller adresse. Utgifter til å rydde rester av forsikrede gjenstander som befinner seg andre steder enn på forsikringsstedet faller derfor utenfor naturskadedekningen. Den samme begrensning gjelder for tingskadedekninger generelt.

Av punkt 5.3-5.5 i vilkårene fremgår det at erstatningen beregnes på grunnlag av kostnader til reparasjon, gjenoppføring eller gjenskaffelse til samme stand som før skaden inntraff. Fjerning rester av forsikrede gjenstander som befinner seg i sjø og vassdrag utenfor forsikringsstedet er ikke nødvendig for å reparere eller gjenoppføre bygningen.

Vår konklusjon er at utgifter til fjerning av rester av bygning og løsøre ikke er omfattet av naturskadedeforsikringen

3. Huseiers ansvar - ansvarsforsikring

3.1. Huseiers ansvar etter forurensingsloven

I forurensningsloven § 6 nr. 1 defineres forurensing som «tilførsel av fast stoff, væske eller gass til luft, vann eller i grunnen.» I Norsk lovkommentar bemerker professor emeritus (tidligere direktør i Statens forurensingstilsyn) Hans Christian Bugge at så vel aktiv som passiv tilførsel omfattes av definisjonen. Uttrykkene «fast stoff, væske eller gass» skal dekke alle de formene et stoff kan opptre i og «vann» omfatter både grunnvann og overflatevann, vassdrag og sjøområder. Etter vårt syn faller bygning og løsøre som på grunn av flom eller annen naturskade havner i vassdrag eller i sjøen klart innenfor forurensningslovens definisjon av hva som er forurensing.

I forurensningsloven kapittel 8 er det inntatt bestemmelser om erstatning for forurensingsskade. Forurensingsskade i § 53 definert som skade, ulempe eller tap forårsaket av forurensing. I § 55 er ansvarssubjektet angitt å være eier av fast eiendom, gjenstand, anlegg eller virksomhet. Dersom eier av fast eiendom mv. volder forurensingsskade er vedkommende ansvarlig uten hensyn til egen skyld. Ansvar et følgerlig objektivt. Det følger av §§ 57 og 58 at ansvaret omfatter økonomisk tap, skade, tap eller utgifter som følge av rimelige tiltak for å hindre, begrense eller fjerne eller avbøte forurensingsskade, herunder skade, tap eller ulempe med hensyn til annen utøving av allemannsrett. Krav om erstatning for forurensing som hindrer utbyttet av å utøve allemannsrett kan i følge § 58 fremmes av kommunal, fylkeskommunal eller statlig forurensningsmyndighet.

Det følger av forurensningsloven § 59 første ledd at den som volder en forurensning som alene eller sammen med andre skadeårsaker kan ha forårsaket forurensningsskaden, regnes for å ha voldt skaden dersom det ikke blir godtgjort at en annen skadeårsak er mer sannsynlig. I andre ledd oppstilles et solidaransvar ved flere skadevoldere. Dersom det blir godtgjort at andre skadeårsaker i

overveiende grad har bidratt til skaden, kan ansvaret for en mindre betydelig skadeårsak falle helt bort eller settes ned forholdsmessig så langt det er rimelig, se tredje ledd. Ved vurderingen skal det tas hensyn til skadevolderens bidrag til skaden, arten og omfanget av skadevolderens virksomhet og forholdene ellers. I følge Norsk Lovkommentar utfyller bestemmelsen det alminnelige erstatningsrettslige prinsipp at en ved ansvarsvurderingen ser bort fra årsaksfaktorer som sammenlignet med andre i et hendelsesforløp, har hatt lite eller ingenting å si for resultatet. Bestemmelsen utfyller også den alminnelige regel om lemping av erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven § 5-2, men den skiller seg fra skadeserstatningsloven § 5-2 ved at det her er årsaksforholdet som er grunnlaget for ev. lempning. § 59 gir en vid hjemmel til å fordele ansvaret på en rimelig måte ut fra en bedømmelse av årsaksforholdene. Hensynet til skadelidte kan tilsi varsomhet med bruk av bestemmelsen; den er ment og bør anvendes primært som en regel om ansvarsfordeling mellom flere ansvarlige. Når en naturulykke er årsaken til forurensingsskade og «virksomheten» (eierskap til bygning) er lovlig og generelt lite miljøfarlig, vil § 59 etter vårt syn lede til at huseier er ansvarsfri.

Konklusjonen er at eier av bygning kan bli rettslig erstatningsansvarlig på objektivt grunnlag etter forurensningsloven for oppryddingskostnader som tredjepersoner pådras på grunn av utgifter til å rydde opp i rester av bygning og løsøre i vassdrag eller sjø, men at forurensningsloven § 59 tredje ledd vil føre til ansvarsfrihet for en huseier.

3.2. Ansvarsforsikringer

Bygningsforsikringer vil i mange tilfeller være kombinerte produkter hvor også sikredes rettslige erstatningsansvar er omfattet. I vanlige forsikringsvilkår for ansvarsforsikring for private forsikringstakere dekkes forurensingsskade dersom årsaken til forurensingen er plutselig og uforutsett. Den forekommer også ansvarsforsikringer som har sterkere begrensninger. Ved flomskader er kravet til plutselig og uforutsett normalt oppfylt. Vi har ovenfor kommet til at huseier er ansvarsfri for forurensingsskade etter forurensningsloven § 59 tredje ledd. Hvis dette legges til grunn, kommer ikke ansvarsforsikringen til anvendelse. Hvis man forutsetter at huseier er erstatningsansvarlig etter forurensningsloven vil tredjepersoner kunne fremme erstatningskrav mot huseier og dennes ansvarsforsikrer til dekning av utgifter til opprydding.

Skadelidte har bevisbyrden for at alle erstatningsvilkår er oppfylt. Dersom eier av restene ikke kan identifiseres, går dette utover skadelidte.

Konklusjon: Huseier er ikke erstatningsansvarlig og krav om dekning av kostnader til å fjerne rester av bygning og løsøre fra sjø og vassdrag kan ikke kreves erstattet under huseiers ansvarsforsikring.

4. Naturskadeloven av 1994 og naturskadeerstatningsloven av 2014

Naturskadeloven av 1994 gir eier av fast eiendom og løvsøre rett til erstatning for skade på godset/løvsøret når skaden direkte skyldes naturulykke, herunder flom, se §§ 3 og 4. Forutsetningen i § 1 er at det ikke er adgang til å forsikre seg mot skaden ved alminnelig forsikring. Kostnader som kommuner eller staten pådras for å fjerne rester av bygninger og løvsøre fra sjø og vassdrag faller utenfor hva som kan kreves erstattet etter naturskadeloven.

Naturskadeerstatningsloven av 2014 er vedtatt, men trer ikke kraft før 1.1.2017. Også etter denne loven ytes bare erstatning til eier av fast eiendom og løvsøre, jf. § 3, og erstatningen er etter § 5 begrenset til kostnader til å føre skadeobjektet tilbake til samme stand som før skadetidspunktet.

Konklusjon: Kostnader som staten eller kommuner pådras til opprydding utenfor forsikringsstedet kan ikke kreves erstattet etter naturskadeloven av 1994 eller naturskadeerstatningsloven av 2014.

5. Hvem er pliktig til å treffe tiltak for å fjerne forurensing?

I forurensningsloven § 7 andre ledd følgende bestemmelse inntatt:

«Når det er fare for forurensing i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven skal den ansvarlige for forurensing sørge for tiltak for å hindre at den inntre. Har forurensingen inntrådt skal han sørge for tiltak for å stanse, fjerne eller begrense virkningen av den. Den ansvarlige plikter også å treffe tiltak for å avbøte skader og ulemper som følge av forurensingen eller av tiltakene for å motvirke den. Plikten etter dette ledd gjelder tiltak som står i rimelig forhold til de skader og ulemper som skal unngås.»

Forurensningsmyndigheten kan pålegge den ansvarlige å treffe tiltak etter annet ledd første til tredje punktum, se § 7 siste ledd.

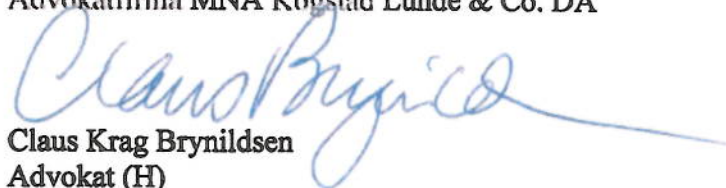
I prinsippet er følgelig huseier ansvarlig for å rydde opp ved forurensning som kommer fra eiendommen. Dersom bygningsrestene er kommet langt fra forsikringsstedet og kanskje langt ut i sjøen, begrenses midlertid tiltaksplikten for den enkelte huseier, som selv er et offer for en naturulykke, av rimelighetsregelen i § 7 andre ledd, siste punktum. Huseier er et uskyldig offer for en naturulykke og har mistet hus og hjem. I en slik situasjon vil det etter vårt syn være urimelig å pålegge vedkommende - i tillegg til å gjenopprette skaden på forsikringsstedet - å treffe tiltak for å fjerne bygningsrester i sjø og vassdrag. Den enkelte huseier vil normalt verken ha kompetanse eller ressurser til å treffe slike tiltak. Vi peker også på at det vil være et praktisk problem at eierskapet til bygningsrestene ofte vil være uklart.

Det følger av forurensningsloven §§ 46 og 47 at kommunen, eventuelt i samarbeid med statlig forurensningsmyndighet skal aksjonere mot akutt forurensning.

Dersom en huseier er ansvarsfri etter forurensningsloven § 59, vil det ikke være grunnlag for stat eller kommune for å søke regress av huseier for utgifter til tiltak mot akutt forurensning.

Konklusjon: Det er en kommunal eller statlig oppgave å rydde opp i sjø og vassdrag etter flom. Utgiftene til opprydding kan ikke kreves dekket av huseier eller huseiers forsikringselskap.

Med vennlig hilsen
Advokatfirma MNA Kogstad Lunde & Co. DA

Claus Krag Brynildsen
Advokat (H)

(claus.brynildsen@klco.no/ Dir. tlf.: 23 35 88 19)